

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Декан факультету соціології та управління

Т.Ф. Бірюкова

2024 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗАГАЛЬНА СОЦІОЛОГІЧНА ТЕОРІЯ
підготовки бакалаврів

денної та заочної форми здобуття освіти

освітньо-професійна програма Соціологія

спеціальності 054 Соціологія

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

ВИКЛАДАЧ: Ратушна Таїсія Олександрівна, к.соц.н., доц., доцент кафедри соціології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціології

Протокол № 1 від "28" 08 2024 р.

Завідувач кафедри соціології

В.В. Савченко
(підпис) (ініціали, прізвище)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Сороченко О.С. СД
(підпис) (ініціали, прізвище)

2024 рік

Зв'язок з викладачем:

E-mail: t2020005@gmail.com

Телефон: (061) 228-75-58 (кафедра соціології)

Інші засоби зв'язку: Moodle (форум курсу, приватні повідомлення)

Кафедра: соціології, ауд. 309 (3-й поверх) 4 корп. ЗНУ, вул. Дніпровська, 33а

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Загальна соціологічна теорія» є формування у здобувачів уявлення про соціологію як науку про закономірності функціонування і розвитку суспільства та особливості взаємодії соціальних інститутів, груп та індивідів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Загальна соціологічна теорія» є:

– ознайомлення студентів з теоретичними основами соціології, основними законами функціонування суспільства та його структурних елементів.

– розкриття змісту та специфіки формування, функціонування та зміни основних соціальних інститутів суспільства.

– набуття студентами практичних навичок та умінь щодо застосування соціологічних теорій для пізнання соціальних явищ та процесів.

У концептуальному, інформаційному і логічному плані даний курс тісно пов'язаний з дисциплінами «Історія соціології», «Соціологічна думка в Україні» та «Соціальна структура суспільства».

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	2-й	2-й
Кількість кредитів ECTS	7	
Кількість годин	210	
Лекційні заняття	22 год.	4 год.
Семінарські заняття	16 год.	2 год.
Практичні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	172 год.	206 год.
Консультації	Розклад розміщення консультацій: https://sites.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=37347&lang=ukr&news_code=ratushna-taisiya-oleksandrivna Кількість: 3 год. дистанційні – Zoom, за попередньою домовленістю Запис на консультації: t2020005@gmail.com	
Вид підсумкового семестрового контролю:	екзамен	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=4192	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Результати навчання та компетентності	Методи навчання / форми і методи оцінювання
<p>ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>РН01 Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.</p> <p>РН04 Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.</p>	<p>Лекції, керовані дискусії, метод проблемного викладу матеріалу, групові практичні роботи, творчі роботи, презентації, тестування в системі Moodle, опитування на семінарських заняттях. Підготовка індивідуального/групового дослідницького завдання; творче завдання з презентацією його результатів</p>
<p>СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.</p> <p>РН02 Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.</p> <p>РН03 Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.</p>	<p>Лекції, керовані дискусії, метод проблемного викладу матеріалу, групові практичні роботи, творчі роботи, презентації, тестування в системі Moodle, опитування на семінарських заняттях. Підготовка індивідуального/групового дослідницького завдання; творче завдання з презентацією його результатів</p>

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціологія як наука

Місце соціології в системі суспільствознавчих наук. Об'єкт соціології. Система підходів щодо визначення предмету соціології. Сучасне визначення предмету соціології. Функції соціології. Категоріально-понятійний апарат соціології. Соціальні закони та їх різновиди.

Змістовий модуль 2. Структура соціологічного знання

Рівні соціологічного знання. Макро-, та мікросоціологія. Теоретична та емпірична соціологія, теорії середнього рівня (спеціальні та галузеві соціологічні теорії). П'ятирівнева структура соціологічного знання. Поліпарадигмальність соціології. Соціологічна уява.

Змістовий модуль 3. Суспільство як самоорганізована система

Поняття «суспільства». Визначення поняття «суспільство» в різних соціологічних школах. Суспільство як соціальна система. Співвідношення держави і суспільства. Поняття громадянського суспільства. Громадянське суспільство та держава. Особливості формування громадянського суспільства в Україні.

Змістовий модуль 4. Соціалізація особистості

Поняття «соціалізації». Фактори соціалізації. Особливості впливу мікро- і макросередовища на формування і розвиток особистості. Агенти та інститути соціалізації. Основні етапи соціалізації. Особливості соціалізації в різні вікові періоди. Загальна характеристика процесів ресоціалізації та десоціалізації.

Поняття «індивіду», «індивідуальності», «людини» та «особистості». Їх специфіка та співвідношення.

Змістовий модуль 5. Соціальна структура суспільства

Поняття «соціальної структури». Сучасні погляди на соціальну структуру. Соціальна структура суспільства як ієрархічно упорядкована сукупність індивідів, соціальних груп, спільнот, організацій, інститутів, об'єднаних стійкими зв'язками і відносинами.

Соціальний статус як первинний елемент соціальної структури. Поняття соціального положення. Поняття соціального статусу. Приписувані і набуті соціальні статуси. Соціальна роль як функціональне наповнення статусу. Рольова напруга та рольові конфлікти.

Поняття «суспільних відносин». Класифікація суспільних відносин. Роль суспільних відносин у формуванні соціальної структури. Рівні суспільних відносин (між індивідами, між індивідом і групою, між соціальними групами, між соціальною групою та соціальним інститутом, тощо).

Змістовий модуль 6. Соціальні групи, спільноти та організації

Поняття «соціальної групи». Особливості утворення та специфіка функціонування соціальних груп. Характерні риси соціальних груп. Типологія соціальних груп. Співвідношення соціальних груп та соціальних спільнот.

Поняття соціальної спільноти. Критерії виділення соціальних спільнот. Рід та плем'я як первинні історичні форми спільноти людей. Народність, етнос та нація. Особливості етногенезу.

Поняття «соціальної організації». Структура соціальних організацій. Характерні риси соціальних організацій. Види соціальних організацій. Соціальні організації як основа існування соціальних інститутів.

Принципи класифікації соціальних організацій. Господарські соціальні організації (виробничі, промислові, економічні). Політичні соціальні організації. Навчальні соціальні організації. Формальні та неформальні соціальні організації.

Співвідношення соціальних організацій та соціальних груп на основі: способу формування, діючих норм, соціального контролю та санкцій, ролі та типу лідерства, співвідношення статусу, ролі та престижу.

Змістовий модуль 7. Соціальна стратифікація

Поняття «соціальної стратифікації». Соціальна диференціація: поняття, критерії та ознаки. Соціальна нерівність та соціальна ієрархія. Стратифікація на сучасному етапі розвитку суспільства.

Рабство як історично перша система соціальної стратифікації. Кастова стратифікаційна система (особливості кастової системи в Індії). Становий поділ у феодальних суспільствах. Класовий поділ (концепція К. Маркса).

Концепція стратифікації К.Маркса. Підхід до вивчення соціальної стратифікації М.Вебера. Концепція соціальної стратифікації П.Сорокіна. Неомарксистський погляд на соціальну стратифікацію. «Репутаційна» концепція соціальної стратифікації Л.Уорнера. Моделі соціальної стратифікації за співвідношенням часток трьох основних класів. Нові чинники соціальної стратифікації (інформація, стиль життя, тощо).

Поняття «середнього класу». Роль і значення середнього класу в суспільстві. Особливості функціонування середнього класу. Концепції середнього класу. Проблеми становлення та функціонування середнього класу в Україні.

Змістовий модуль 8. Соціальна мобільність та її чинники

Поняття соціальної дистанції та мобільності. Соціальна мобільність та її чинники. Види, типи та форми соціальної мобільності. Міжпоколінна та внутрішньопоколінна мобільність. Вертикальна та горизонтальна соціальна мобільність. Індивідуальна та групова соціальна мобільність. Міграція як різновид соціальної мобільності.

Можливості соціальної мобільності в різних типах суспільств. Бар'єри соціальної мобільності. Канали (ліфти) соціальної мобільності. Маргінальність як побічний продукт соціальної мобільності.

Змістовий модуль 9. Соціальні інститути

Поняття «соціального інституту». Соціальні інститути як засоби організації і регулювання суспільних відносин. Концепції виникнення соціальних інститутів. Процес інституціоналізації. Функції та структурні елементи основних соціальних інститутів. Явні та латентні функції соціальних інститутів. Дисфункції соціальних інститутів та їх причини. Характерні риси соціальних інститутів. Зміст поняття «соціальний інститут» та основні характеристики визначення. Політичні інститути. Економічні інститути. Соціальні інститути. Культурні інститути. Внутрішній та зовнішній виміри соціального інституту. Формальні та неформальні соціальні інститути.

Змістовий модуль 10. Соціальний контроль

Поняття «соціального контролю». Система соціального контролю. Соціальні норми та санкції. Формальний та неформальний контроль. Механізми та види соціального контролю. Концепція соціального контролю П. Бергера.

Девіація та її характерні риси. Види девіантної поведінки. Теорії пояснення девіації. Девіантна та делінквентна поведінка: особливості співвідношення. Девіації в підлітковому віці (особливості та теорії пояснення).

Змістовий модуль 11. Сфери суспільного життя

Сфери суспільного життя як відносно самостійні підсистеми людської діяльності. Економічна сфера. Політична сфера. Соціальна сфера. Духовна (культурна) сфера.

Поняття «культури». Класифікація визначень культури. Основні функції культури. Матеріальна та духовна культура. Загальнолюдська, елітарна, народна та масова культура. Домінуюча культура, субкультура, контркультура.

Змістовий модуль 12. Соціальні процеси

Поняття «соціальний процес». Соціальний процес та його основні компоненти. Специфіка соціальних процесів. Стадії соціальних процесів. Динаміка соціальних процесів.

Міграція, соціалізація, соціальна мобільність: загальна характеристика. Соціальні процеси функціонування. Соціальні процеси розвитку. Стихийні та свідомі соціальні процеси. Специфіка модернізації та трансформації.

Поняття соціального конфлікту та його функції у суспільстві. Класифікація конфліктів. Механізм розгортання соціального конфлікту. Шляхи та можливості вирішення соціальних конфліктів.

Поняття соціальних змін, їхні види. Чинники соціальних змін. Еволюційні та революційні зміни. Концепції соціальних змін. Соціальний розвиток.

4. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Соціологія як наука	2	2	півтора рази на тиждень
2	Структура соціологічного знання	2		півтора рази на тиждень
3	Суспільство як самоорганізована система	2		півтора рази на тиждень
4	Соціалізація особистості	2		півтора рази на тиждень
5	Соціальна структура суспільства	2		півтора рази на тиждень
6	Соціальні групи, спільноти та організації	2	2	півтора рази на тиждень
7	Соціальна стратифікація	2		півтора рази на тиждень

8	Соціальна мобільність та її чинники	2		<i>півтора рази на тиждень</i>
9	Соціальні інститути	2		<i>півтора рази на тиждень</i>
10	Соціальний контроль	2		<i>півтора рази на тиждень</i>
11	Сфери суспільного життя			<i>півтора рази на тиждень</i>
12	Соціальні процеси	2		<i>півтора рази на тиждень</i>
Разом		16	2	

5. Теми семінарських занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Соціологія як наука Питання для обговорення: • Об'єкт та предмет соціології • Місце соціології в системі соціогуманітарного знання • Соціологічна уява	2		<i>раз на тиждень</i>
2	Соціалізація особистості Питання для обговорення: • Фактори соціалізації • Етапи соціалізації • Особливості соціалізації у різні вікові періоди	2		<i>раз на тиждень</i>
3	Соціальна структура суспільства Питання для обговорення: • Суспільство як самоорганізована система • Соціальні статуси та ролі • Рольові конфлікти, їх причини та вирішення	2		<i>раз на тиждень</i>
4	Соціальні групи, спільноти та організації Питання для обговорення: • Соціальні групи та їх різновиди • Соціальні спільноти • Соціальні організації	2		<i>раз на тиждень</i>
5	Соціальна стратифікація Питання для обговорення: • Поняття соціальної нерівності та стратифікації • Критерії стратифікації • Класичні та сучасні теорії стратифікації	2		<i>раз на тиждень</i>
6	Соціальна мобільність та її чинники Питання для обговорення: • Поняття соціальної дистанції та соціальної мобільності • Різновиди та канали соціальної мобільності • Маргінальність як побічний продукт соціальної мобільності	2	2	<i>раз на тиждень</i>
7	Сфери суспільного життя Питання для обговорення: • Економічна сфера • Політична сфера • Культурна (духовна) сфера • Соціальна сфера	2		<i>раз на тиждень</i>
8	Соціальні процеси	2		<i>раз на</i>

	Питання для обговорення: <ul style="list-style-type: none"> • Соціальні процеси • Соціальні зміни • Соціальні конфлікти • Концепція сталого розвитку			<i>тиждень</i>
Разом		16	2	

6. Самостійна робота

№ змістового модуля	Питання для самостійного опрацювання	Кількість годин	
		о/д.ф.	з.ф.
1	<p>Соціологія як наука</p> <p>Завдання:</p> <p>Теоретична частина.</p> <p>Ознайомтеся з основними поняттями теми (що таке соціологія, її предмет, об'єкт, завдання та функції).</p> <p>Дослідіть історичний розвиток соціології як науки: визначте ключові етапи становлення соціологічної думки.</p> <p>Проаналізуйте роль соціології у сучасному суспільстві, її практичне значення для аналізу соціальних процесів.</p> <p>Розгляньте взаємозв'язок соціології з іншими суспільними науками (філософія, економіка, політологія, психологія).</p> <p>Творче завдання (за бажанням).</p> <p>Уявіть, що ви маєте пояснити важливість соціології людині, яка не знайома з цією наукою. Створіть короткий текст (до 1 сторінки), у якому поясніть, чому соціологія є важливою для розуміння сучасного світу.</p>	15	17
2	<p>Структура соціологічного знання</p> <p>Завдання:</p> <p>Проаналізуйте основні рівні соціологічного знання (теоретичний, емпіричний, теорій середнього рівня) та їх особливості.</p> <p>Підготуйте короткий огляд, у якому поясніть, як ці рівні взаємодіють між собою в рамках соціологічного дослідження.</p> <p>Зробіть відповідну інфографіку (Canva, Figma Jam, Prezi, Genially).</p> <p>Виконайте порівняльний аналіз: у вигляді таблиці або схеми покажіть відмінності між <i>теоретичним</i> і <i>емпіричним</i> рівнями соціологічного знання.</p>	14	17
3	<p>Суспільство як самоорганізована система</p> <p>Завдання:</p> <p>Теоретична частина.</p> <p>Вивчіть поняття суспільства як системи. Визначте його основні елементи (соціальні інститути, норми, цінності, соціальні групи) та механізми самоорганізації.</p> <p>Ознайомтеся з концепціями самоорганізації суспільства у працях видатних соціологів (Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, Н. Луман).</p> <p>Аналітична частина.</p> <p>Наведіть приклад реального соціального процесу, який демонструє самоорганізацію суспільства (наприклад, екологічний рух, волонтерські ініціативи, або інновації в умовах війни). Опишіть цей процес:</p> <p>Які елементи системи активізувалися?</p> <p>Які норми чи цінності сприяли самоорганізації?</p> <p>Як цей процес вплинув на суспільство загалом?</p> <p>Творче завдання (за бажанням).</p>	15	17

	<p>Напишіть коротке есе (до 2 сторінок) на тему: «Суспільство як система: стабільність і зміни». У тексті опишіть, як суспільство адаптується до викликів і змін, зберігаючи свою цілісність.</p>		
4	<p>Соціалізація особистості Завдання: Теоретична частина. Вивчіть поняття соціалізації, її основні етапи (первинна, вторинна) та механізми. Ознайомтеся з роллю агентів соціалізації (родина, школа, ЗМІ, соціальні групи) у формуванні особистості. Оберіть одного із агентів соціалізації. Підготуйте короткий аналіз його впливу на соціалізацію особистості, спираючись на приклади з реального життя або власний досвід. Опишіть, які соціальні норми, цінності чи поведінкові моделі цей агент передає індивіду. Творче завдання (за бажанням). Напишіть есе (до 2 сторінок) на тему: «Соціалізація особистості в умовах цифрового суспільства». У тексті висвітліть, як новітні технології (соцмережі, онлайн-освіта) змінюють процес соціалізації.</p>	14	17
5	<p>Соціальна структура суспільства Завдання: Теоретична частина. Вивчіть поняття соціальної структури суспільства, її основні елементи (соціальні групи, страти, соціальні інститути, ролі та статуси). Ознайомтеся з ключовими підходами до аналізу соціальної структури (класовий, стратифікаційний, функціоналістський). Дослідіть приклад реальної соціальної структури в конкретному суспільстві (наприклад, сучасне українське суспільство або суспільство іншої країни). Опишіть її особливості: Які соціальні групи або класи найбільш помітні? Як соціальна структура відображає нерівність, доступ до ресурсів чи влади? Які зміни у структурі спостерігаються останнім часом? Творче завдання (за бажанням). Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему: «Сучасні виклики для соціальної структури суспільства». У тексті розгляньте, як глобалізація, технологічний прогрес, конфлікти або економічні кризи впливають на соціальну стратифікацію та мобільність.</p>	14	17
6	<p>Соціальні групи, спільноти та організації Завдання: Теоретична частина. Ознайомтеся з поняттями «соціальна група», «спільнота» та «організація», їх класифікацією та ключовими ознаками. Вивчіть особливості формальних та неформальних груп. Оберіть приклад конкретної соціальної групи, спільноти чи організації (наприклад, молодіжний рух, релігійну громаду або корпорацію). Опишіть її склад, цілі та функції, які норми, правила чи цінності регулюють її діяльність, які виклики або конфлікти виникають у межах цієї групи чи організації. Творче завдання (за бажанням). Напишіть есе (1–2 сторінки) на тему: «Вплив сучасних технологій на соціальні групи та спільноти». Розгляньте, як цифрові платформи трансформують механізми комунікації, взаємодії та згуртованості у соціальних групах.</p>	15	17

7	<p>Соціальна стратифікація</p> <p>Завдання:</p> <p>Теоретична частина.</p> <p>Вивчіть поняття соціальної стратифікації, її основні типи (економічна, політична, професійна, культурна) та форми (касти, стани, класи).</p> <p>Ознайомтеся з основними теоріями стратифікації (М. Вебер, К. Маркс, П. Сорокін).</p> <p>Проведіть аналіз концепції соціальної стратифікації Л.Уорнера. Визначте, які чинники впливають на соціальну нерівність (освіта, доходи, доступ до влади тощо).</p> <p>Визначте, які критерії соціальної стратифікації характерні для сучасного суспільства.</p>	14	17
8	<p>Соціальна мобільність та її чинники</p> <p>Завдання:</p> <p>Теоретична частина.</p> <p>Вивчіть поняття соціальної мобільності, її типи (вертикальна, горизонтальна) та форми (індивідуальна, групова, міжпоколінна, внутрішньопоколінна).</p> <p>Ознайомтеся з основними чинниками, що впливають на соціальну мобільність, такими як освіта, економічний стан, сімейне походження, гендер, етнічна приналежність.</p> <p>Аналітична частина.</p> <p>Дослідіть приклад соціальної мобільності в реальному житті (наприклад, кар'єрний зріст, еміграція чи зміна професійного статусу). Опишіть: які чинники сприяли чи перешкоджали мобільності та який вплив цей процес мав на життя індивіда чи групи.</p> <p>Творче завдання (за бажанням).</p> <p>Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему: «Освіта як ключовий чинник соціальної мобільності». Розгляньте, як доступ до якісної освіти може сприяти соціальному просуванню та зменшенню нерівності.</p>	14	17
9	<p>Соціальні інститути</p> <p>Завдання:</p> <p>Теоретична частина.</p> <p>Ознайомтеся з поняттям соціальних інститутів, їх основними характеристиками (норми, ролі, статуси, функції).</p> <p>Вивчіть класифікацію соціальних інститутів (сім'я, економіка, політика, освіта, релігія) та їх функціональні особливості.</p> <p>Оберіть один із соціальних інститутів (наприклад, освіту або релігію) і проаналізуйте його роль у сучасному суспільстві.</p> <p>Визначте, як цей інститут виконує свої функції, які проблеми або виклики стоять перед ним.</p> <p>Творче завдання (за бажанням).</p> <p>Напишіть есе (1–2 сторінки) на тему: «Еволюція соціальних інститутів у цифрову епоху». Розгляньте, як новітні технології змінюють функціонування традиційних соціальних інститутів.</p>	14	17
10	<p>Соціальний контроль</p> <p>Завдання:</p> <p>Теоретична частина.</p> <p>Вивчіть поняття соціального контролю, його види (формальний і неформальний), основні механізми (нормативний контроль, покарання, винагорода).</p> <p>Ознайомтеся з функціями соціального контролю (регуляція поведінки, забезпечення стабільності, запобігання девіаціям) і роллю інститутів соціального контролю (система права, родина, освіта, релігія).</p>	14	17

	<p>Оберіть приклад соціального контролю у конкретному суспільстві чи культурному середовищі (наприклад, через правову систему чи освітні інститути).</p> <p>Опишіть механізми соціального контролю у цьому випадку, визначити їх ефективність та можливі наслідки для суспільства чи окремих індивідів.</p> <p>Творче завдання (за бажанням).</p> <p>Напишіть есе (1–2 сторінки) на тему: «Соціальний контроль у сучасному світі: нові форми і виклики». Розгляньте, як розвиток технологій та соцмереж змінює традиційні форми соціального контролю.</p>		
11	<p>Сфери суспільного життя</p> <p>Завдання:</p> <p>Теоретична частина.</p> <p>Вивчіть основні сфери суспільного життя: економічну, політичну, соціальну та культурну.</p> <p>Ознайомтесь з характеристиками кожної сфери, її функціями та впливом на розвиток суспільства.</p> <p>Які зміни у політичній, економічній або соціальній сфері мають найбільший вплив на інші сфери? Наведіть конкретні приклади.</p> <p>Як глобалізація впливає на кожен зі сфер?</p> <p>Творче завдання ((за бажанням).</p> <p>Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему: «Роль культури у розвитку економічної та політичної сфер суспільства». Розгляньте, як культурні цінності та традиції впливають на економічні та політичні процеси.</p>	14	17
12	<p>Соціальні процеси</p> <p>Завдання:</p> <p>Теоретична частина.</p> <p>Ознайомтесь з поняттям соціальних процесів і їх різновидами: соціальна зміна, соціальна мобільність, інновації, конфлікти, інтеграція, асиміляція.</p> <p>Оберіть один з сучасних соціальних процесів у світі (наприклад, процес урбанізації, глобалізації або міграції).</p> <p>Проаналізуйте, як цей процес впливає на соціальні структури, соціальні групи та індивідів, а також його можливі наслідки для розвитку суспільства.</p> <p>Творче завдання (за бажанням).</p> <p>Напишіть есе (1–2 сторінки) на тему: «Соціальні процеси в епоху цифрових технологій: виклики і можливості». Розгляньте, як цифровізація змінює соціальні процеси в суспільствах та індивідуальну поведінку.</p>	15	19
Разом		172	206

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання	Усього балів
1	Тестування	Тестування на платформі Moodle	0,5 бала за кожну правильну відповідь. На проходження тесту дається одна спроба	5
	Практична робота	Написання есе на тему «Соціологічна уява» Вимоги до виконання: Необхідно розглянути будь-який (окрім розглянутих на лекції) процес, дію, або діяльність з точки зору соціологічної уяви і описати у формі есе. Обов'язково потрібно зазначити: <ul style="list-style-type: none"> як це явище сприймає пересічна людина, які економічні, політичні, соціальні чи культурні особливості цього явища, які комунікаційні процеси пов'язані з ним, які соціальні відносини, наприклад, якісь неформальні правила поведінки супроводжують, чи є відмінності в різних країнах і т.д. 	5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді. 4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, непослідовність у аргументації; 3-2 бали – робота неповна, поверховий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1 бал – короткий поверховий виклад матеріалу	5
2	Тестування	Тестування на платформі Moodle	0,5 бала за кожну правильну відповідь. На проходження тесту дається одна спроба	5
	Відповідь на семінарі, дискусія у групі	Тема: Суспільство як самоорганізована система. Питання для обговорення: Поняття суспільства як системи. Концепції самоорганізації суспільства у працях соціологів. Співвідношення понять суспільство і держава. Поняття громадянського суспільства. Розгляд прикладу реального соціального процесу, який демонструє самоорганізацію суспільства (наприклад, екологічний рух, волонтерські ініціативи, або інновації в умовах війни).	5 балів – повна змістовна відповідь, висока аргументованість відповіді. 4 балів – відповідь досить повна, але є деякі неточності, непослідовність у аргументації; 3-2 бали – відповідь неповна, поверховий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1 бал – короткий поверховий виклад матеріалу	5
3	Творча робота	Творча робота на тему «Соціальна структура суспільства»: аналіз кейсів. Зміст завдання:	5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді. 4 балів – робота досить повна,	5

		1. Визначення соціальних статусів та аналіз соціальних ролей у конкретних кейсах. 2. Розбір кейсів рольових конфліктів.	але є деякі неточності, непослідовність у аргументації; 3-2 бали – робота неповна, поверховий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1 бал – короткий поверховий виклад матеріалу	
	Практична робота	Практична робота на тему «Соціалізація особистості» Зміст завдання: -надати характеристику власних агентів та інститутів соціалізації -обрати літературного/кіногероя чи видатну особистість і визначити особливості його/її соціалізації (тип, механізми, провідні агенти та інститути, наявність ре- та десоціалізації, її успішність в цілому) -проаналізувати особливості соціалізації в різні вікові періоди на прикладі героїв літературного твору/мультфільму/кінофільму /біографії відомої особистості	5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді. 4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, непослідовність у аргументації; 3-2 бали – робота неповна, поверховий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1 бал – короткий поверховий виклад матеріалу	5
4	Тестування	Тестування на платформі Moodle	0,5 бала за кожен правильну відповідь. На проходження тесту дається одна спроба	5
	Практична робота	Творча робота на тему «Соціальна стратифікація»: Зміст завдання: Індивідуальна робота – побудувати власний наявний та бажаний стратифікаційний профіль. Груповою роботою – охарактеризувати основні соціальні класи сучасного суспільства. Обрати один з класів та надати його розширену характеристику. Обов'язково вказати: - який відсоток в яких суспільствах займає; - які професії/види діяльності відповідають даному класу (обрати 2-3 та розповісти про них більш докладно); - який стиль життя мають представники класу (як себе презентують); - як відпочивають (дозвілля, спорт, які товари споживають і т.д.); якою є активність в громадському культурному та політичному житті суспільства.	5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді. 4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, непослідовність у аргументації; 3-2 бали – робота неповна, поверховий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1 бал – короткий поверховий виклад матеріалу	5
5	Творча робота	Презентація на тему «Соціальна мобільність»: Зміст завдання:	5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді. 4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності,	5

		<p>- Дати визначення понять соціальна мобільність та канали соціальної мобільності.</p> <p>- Охарактеризувати ті канали соціальної мобільності, які могли б бути використані з найбільшим успіхом, відповідь аргументувати.</p> <p>- Пояснити чому маргінальність вважається побічним продуктом соціальної мобільності.</p> <p>Навести приклад маргінальності конструктивного і маргінальності деструктивного характеру.</p>	<p>непослідовність у аргументації;</p> <p>3-2 бали – робота неповна, поверховий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків;</p> <p>1 бал – короткий поверховий виклад матеріалу</p>	
	Тестування	Тестування на платформі Moodle	0,5 бала за кожен правильну відповідь. На проходження тесту дається одна спроба	5
6	Відповідь на семінарі, дискусія у групі	Питання за темою «Сфери суспільного життя» та план семінарського заняття розміщені на сторінці дисципліни на платформі Moodle (https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=4192)	<p>5 балів – повна змістовна відповідь, висока аргументованість відповіді.</p> <p>4 балів – відповідь досить повна, але є деякі неточності, непослідовність у аргументації;</p> <p>3-2 бали – відповідь неповна, поверховий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків;</p> <p>1 бал – короткий поверховий виклад матеріалу</p>	5
	Практична робота	Індивідуальний проект: Презентація на тему «Соціальні зміни» Вимоги до виконання: Необхідно розглянути будь-який соціальний інститут чи соціальний процес з точки зору соціальних змін, трансформацій та можливих наслідків для суспільства.	<p>5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді.</p> <p>4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, непослідовність у аргументації;</p> <p>3-2 бали – робота неповна, поверховий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків;</p> <p>1 бал – короткий поверховий виклад матеріалу</p>	5
Усього за змістов і модулі	12			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
екзамен	Теоретичне завдання	Тестування. Тест складається із 20 питань, розміщених на сторінці курсу у Moodle.	На проходження тесту дається 30 хвилин і одна спроба, 1 бал за кожну правильну відповідь.	20
	Практичне завдання	Передбачає відповіді на проблемні питання за темами курсу та заповнення таблиць за зразком.	20-17 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді. 12-16 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, непослідовність у аргументації; 6-11 бали – робота неповна, поверховий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1-5 балів – короткий поверховий виклад матеріалу	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Гіденс Е. Соціологія. [пер. з англ.]. Київ : Видавництво «Основи», 1999. 726 с.
2. Лукашевич, М. П., Туленков М. В. Соціологія : загальний курс. 7- ме вид. Київ : Каравела, 2018. 408 с.
3. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. Львів : Колір ПРО, 2020. 800 с.

Додаткова:

1. Beck U. How Modern is Modern Society? *Theory, Culture & Society*. 1992. Vol. 9, no. 2. P. 163–169. URL : <https://doi.org/10.1177/026327692009002011> (date of access: 23.06.2023).
2. Blokker P., Vieten U. M. Fear and uncertainty in late modern society. *European Journal of Cultural and Political Sociology*. 2022. Vol. 9, no. 1. P. 1–6. URL : <https://doi.org/10.1080/23254823.2022.2033461> (date of access: 23.06.2023).
3. Redhead D., Power E. A. Social hierarchies and social networks in humans. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*. 2022. Vol. 377, no. 1845. URL : <https://doi.org/10.1098/rstb.2020.0440> (date of access: 23.06.2023).
4. Sociological Landscape - Theories, Realities and Trends / ed. by D. Erasga. InTech, 2012. URL : <https://doi.org/10.5772/2254> (date of access: 23.06.2023).
5. Глобальні та локальні кризи: переосмислюючи українське суспільство. *Матеріали Міжнародних соціологічних читань пам'яті Н. В. Паніної* / За наук. ред. Є.І. Головахи, О.Г. Стегнія та О.О. Максименко. Київ : Інститут соціології НАН України, 2021. 170 с.
6. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології / за заг. ред. В. Резніка. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022. 249 с.
7. Коваліско Н. В. Стратифікаційні порядки суспільства: концептуальні уявлення та досвід вивчення. Київ : Інститут соціології НАН України, 2008. 240 с.
8. Коваліско, Н., Макеев, С. Соціологія соціальної структури покоління. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 2021. № 2. С. 60–74.
9. Ризики в сучасному нестабільному суспільстві: соціальні і культурні виміри / за ред. Л. Г. Скокової. Київ : Інститут соціології НАН України, 2021. 295 с.
10. Соціологія: теорії середнього рівня: навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського. Київ : «Каравела», 2020. 356 с.

10. Інформаційні ресурси

1. Brekhus W. H., Ignatow G. *Oxford Handbook of Cognitive Sociology*. Oxford University Press, 2019. 680 p. URL : <http://surl.li/mjkiw>.
2. Our World in Data. URL : <https://ourworldindata.org/>.
3. Ritzer G. The McDonaldization of society 6. Vol. 6. Pine Forge Press, 2011. URL : https://books.google.de/books?hl=uk&lr=&id=qT2SyiWSJIMC&oi=fnd&pg=PT1&ots=BQuZhIMvqF&sig=TCTV0WLoVZRYvABKS9Fg2mUAJrA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.
4. Zerubavel E. *Generally Speaking: An Invitation to Concept-Driven Sociology*. Oxford University Press, 2020. URL : <https://doi.org/10.1093/oso/9780197519271.001.0001>.
5. Офіційний сайт Інституту соціології Національної Академії Наук України. URL : <http://www.i-soc.com.ua/institute/>.
6. Офіційний сайт Київського міжнародного інституту соціології. URL : <https://www.kiis.com.ua/>.
7. Офіційний сайт Соціологічної асоціації України. URL : <http://www.sau.kiev.ua/>.
8. Соціологічна група «Рейтинг». URL : <https://ratinggroup.ua/>.
9. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL : <https://razumkov.org.ua/>.
10. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL : <https://dif.org.ua/>.

11. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування усіх занять є обов'язковим. Також очікується, що здобувачі мають організовано та усвідомлено підходити до виконання навчальних завдань, участі у лекційних, семінарських і практичних заняттях. Від усіх сторін очікується активна позиція, у тому числі, щодо пошуку можливостей виконання пропущених завдань і проходження передбачених форм контролю. **Пропуски можливі лише з поважної причини.** Відпрацювання пропущених занять має бути регулярним за домовленістю з викладачем у години консультацій, передбачених даним курсом (усна відповідь чи письмова робота з пропущеної теми). Також можливе відпрацювання у вигляді проходження он-лайн тестування у системі Moodle пропущеної теми (якщо таке тестування було передбачено). У разі систематичних пропусків занять та консультацій для відпрацювання може бути застосована процедура повторного вивчення дисципліни (див. Додаток до силабусу).

Політика академічної доброчесності

Від здобувачів очікується повне дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених Кодексом академічної доброчесності ЗНУ (див. Додаток до силабусу). Усі письмові роботи будуть перевірятись на плагіат. У разі виявлення ознак списування, плагіату чи інших видів не доброчесної поведінки, роботи здобувачів не будуть прийматись на оцінювання, а до студентів можуть бути застосовані дисциплінарні заходи передбачені Кодексом академічної доброчесності ЗНУ.

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Під час занять потрібно перевести мобільний телефон у режим «без звуку», щоб не заважати викладачу і колегам. **Дозволяється** використання мобільних телефонів, ноутбуків, планшетів та інших персональних пристроїв з навчальною метою, а саме для пошуку інформації, ознайомлення з літературою, аналізу даних, виконання практичних завдань і т.д. **Не дозволяється** використання вище перелічених засобів під час контрольних заходів (порушення цієї вимоги буде розцінюватись як порушення правил академічної доброчесності). Використання програм на основі штучного інтелекту можливе лише в ознайомлювальних цілях. Не дозволяється використання таких програм для написання практичних і творчих робіт.

Комунікація

Комунікація між викладачем і здобувачами вищої освіти відбувається в аудиторії/ZOOM конференції, у системі Moodle та електронною поштою, а також в рамках запланованих для цього курсу консультацій. Інформація щодо організаційних питань також може надаватись викладачем старості групи у Viber чи Telegram. Викладач відповідатиме на письмовий запит студента щодо консультації або перевірки завдання впродовж 2 робочих днів. У повідомленні обов'язково вказуйте Ваше справжнє ім'я та прізвище, а не нікнейм.

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2024-2025 рр.

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою:
<https://tinyurl.com/yckze4jd>.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ:** <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методiku проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: <https://tinyurl.com/y8gbt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса:

[v banakh@znu.edu.ua](mailto:banakh@znu.edu.ua) Гар

яча лінія:

[\(061\) 227-12-76](tel:+380612271276)

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ.

Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):
<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:
<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>